

Gevolgen van zestien maanden corona voor het middelbaar beroepsonderwijs

De inspectie heeft in alle sectoren van het onderwijs een onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen van corona. In deze publicatie vindt u de belangrijkste resultaten van het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Het onderzoek vond plaats in de periode april tot en met juni 2021 onder alle besturen van bekostigde instellingen en onderwijsteams en studenten van zo'n honderd opleidingen in de Beroepsopleidende Leerweg (BOL). Als onderdeel hiervan hebben we verdiepende onderzoeken gedaan naar de beroepspraktijkvorming en socialisatie. Hierover rapporteren we in andere publicaties. Bij elk thema staat een hyperlink naar een onderbouwende tekst op onze website. Daar vindt u ook het technisch rapport met de data, de onderzoeksopzet en de verantwoording van het onderzoek.

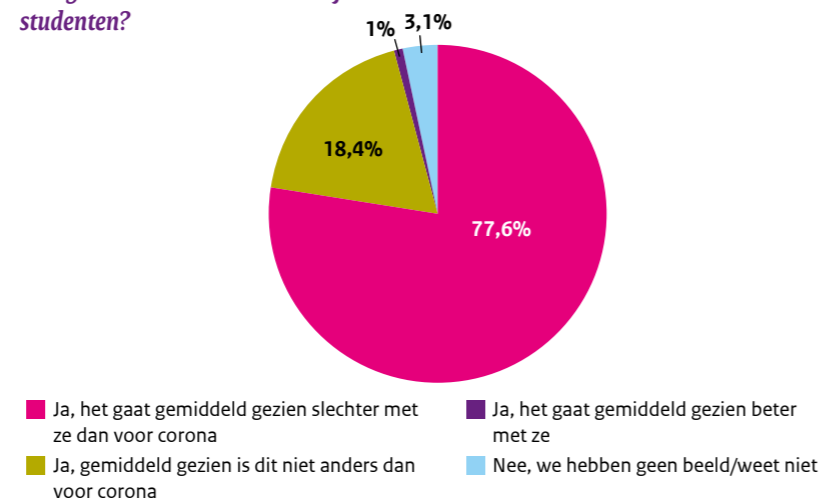
Studenten ondervonden forse gevolgen van corona

De dagelijkse realiteit van studenten is in de coronacrisis drastisch veranderd: zo'n anderhalf jaar hebben zij onder meer te maken gehad met online lessen, begeleiding op afstand, alternatieve of vervallen stages en 1,5 meter afstand houden van elkaar op school. Dat had gevolgen voor het welbevinden van de studenten. Een groot deel van hen miste het sociale contact, had het psychisch zwaar en ervaarde moeite om motivatie te behouden. Dat is wat de meeste onderwijsteams en besturen zagen. Daarnaast hadden veel teams zorgen over achterstanden, met name in de beroepsgerichte vaardigheden en theorie. De helft van de teamleiders stelde dat er meer studenten waren met achterstanden dan normaal gesproken. Wel benadrukten teams en besturen dat de gevolgen verschillend waren voor verschillende soorten opleidingen en groepen studenten. Juist daarover maakten besturen zich ook zorgen: voor kwetsbare studenten waren de

gevolgen groter. Ook zag de helft van de teamleiders dat studenten in de Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL) deels andere gevolgen ondervonden door corona dan BOL-studenten. Zo kwam het voor

dat leerbedrijven druk uitoefenden op de studenten om fulltime te werken door drukte op het werk en omdat studenten minder lessen op school hoefden te volgen. [Lees meer](#)

Vraag aan teamleiders: hebben jullie een actueel beeld van het welbevinden van studenten?

Figuur 1. Gebaseerd op 98 gesprekken met teamleiders.

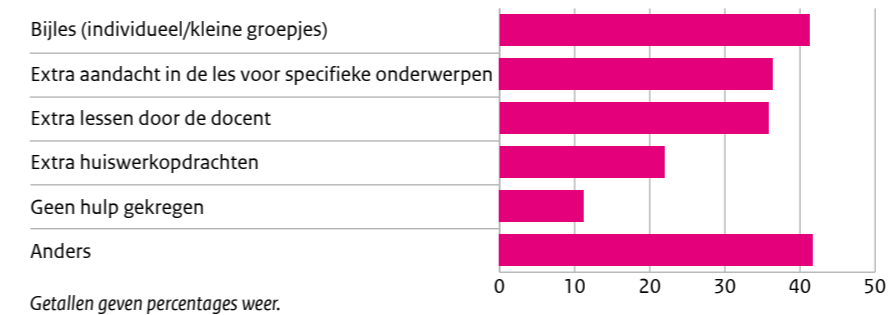
Grote inspanningen om studenten onderwijs te geven en te ondersteunen

Studenten hebben ervaren dat opleidingen oplossingen zochten om het onderwijs zo goed mogelijk door te laten gaan. Ze kregen bijvoorbeeld alternatieve stagemogelijkheden en begeleiding op afstand via WhatsApp of Microsoft Teams.

Onderwijsteams hebben zich hier hard voor ingespannen. Besturen stelden de prioriteiten: het onderwijs moest doorgaan en opnieuw uitgevonden worden, er moest meer aandacht zijn voor (kwetsbare) studenten en docenten, en onderwijsteams

moesten goed gefaciliteerd en ondersteund worden bij de veranderde taakinvoering. Onderwijsteams vertaalden deze prioriteiten naar maatregelen die aansloten bij de opleiding en de doelgroep. Allereerst spanden onderwijsteams zich in om het onderwijs, de beroepspraktijkvorming (bpv) en de examinering zo goed mogelijk door te laten gaan. Daarbovenop gaven ze vaak meer individuele begeleiding dan anders, verzorgden ze extra lessen bij achterstanden en namen ze aanvullende maatregelen om de motivatie van studenten te bevorderen. Onderwijsteams hadden bij dit alles bijzonder oog voor kwetsbare studenten, zoals studenten met een moeilijke thuissituatie, aldus 82 procent van de teamleiders, of studenten met studieachterstanden (63%). Vaker dan anders werden studenten doorverwezen naar de tweedelijnszorg. [Lees meer](#)

Vraag aan studenten: wat voor hulp is er bij jullie als studenten achterlopen?

Getallen geven percentages weer.

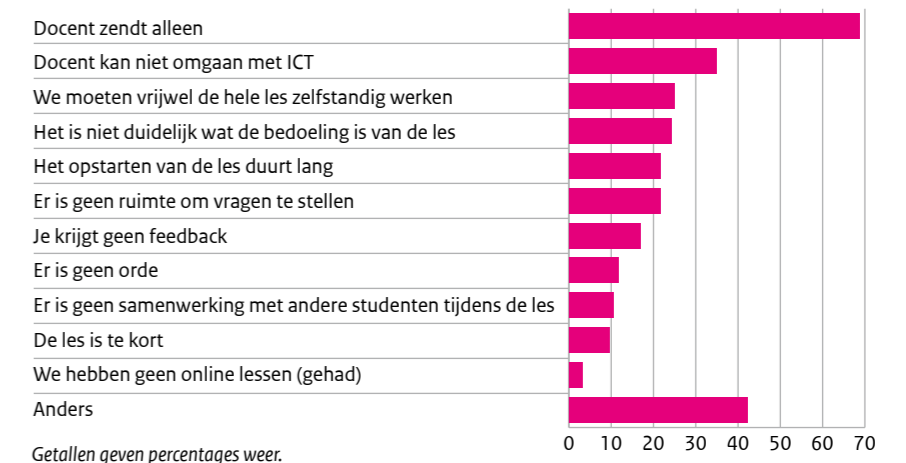
Figuur 2. Gebaseerd op 187 gesprekken met gemiddeld vier studenten. Antwoord genoemd door één of meer studenten. Onder de categorie 'Anders' werd onder andere genoemd: persoonlijke begeleiding, hulp bij het plannen, huiswerkklassen, schuiven met deadlines/examens en vaker naar school mogen komen. [Lees meer](#)

'Onderwijskwaliteit lager'

Studenten waren in het algemeen weinig positief over het online onderwijs in coronatijd. Ze wisten precies waar het aan schortte in matige online lessen: de docent was vooral aan het zenden, je moest de hele les zelfstandig werken, de docent kon niet omgaan met ict in de les of het tempo lag te laag of te hoog. Daardoor verloren ze hun concentratie, zeiden de studenten. Bij ruim één op de tien opleidingen ervaarden studenten onveilige situaties tijdens online lessen, zoals digitaal pesten, screenshots posten, et cetera.

De moeite die studenten hebben met online onderwijs werd herkend en erkend door teamleiders en docententeams. 60 procent van de teamleiders vond dat de algehele kwaliteit van het geboden onderwijs slechter was dan anders. Zeven van de tien docententeams schatten in dat studenten negatiever waren over het onderwijs in coronatijd dan in normale

Vraag aan studenten: neem een online les in gedachten die jij slecht vindt. Wat maakt deze les vooral slecht?

Getallen geven percentages weer.

Figuur 3. Gebaseerd op 189 gesprekken met gemiddeld vier studenten. Antwoord genoemd door één of meer studenten. Onder de categorie 'Anders' werd onder andere genoemd: tempo te hoog of te laag, moeilijk om te blijven concentreren, bijvoorbeeld vanwege weinig afwisseling en interactie, en te lange online lessen/lesdagen.

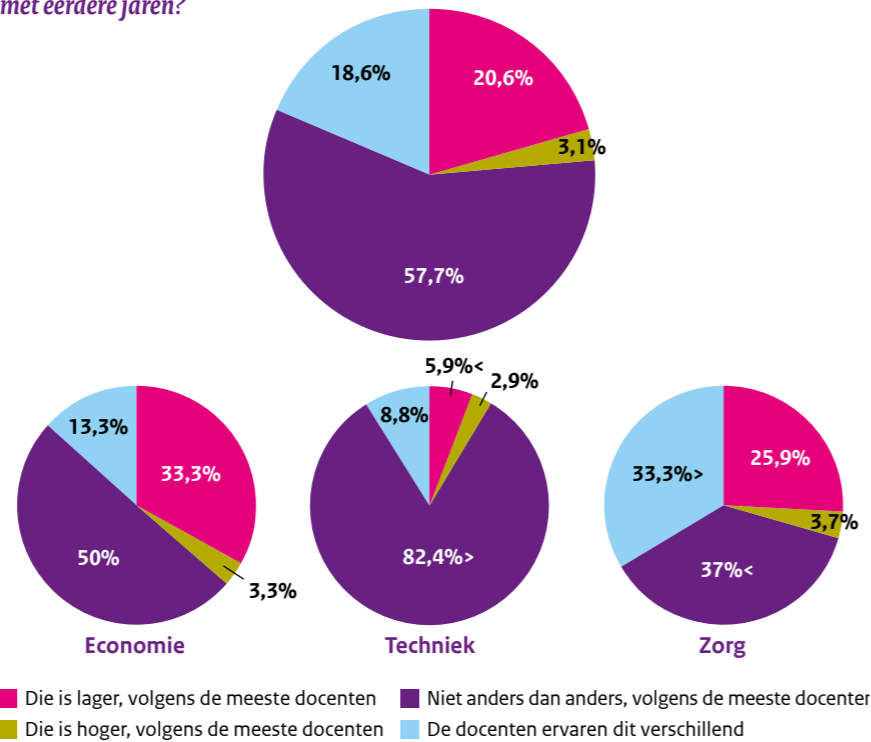
tijden. Voornaamste redenen waren volgens hen dat studenten interactie met medestudenten en docenten misten en dat studenten het jammer vonden om minder

praktijklessen te hebben en daarmee minder oefenkansen. Ook zagen docenten dat studenten thuis minder betrokkenheid bij de les ervaarden. [Lees meer](#)

Knelpunten in de beroepspraktijkvorming

Bij zo'n 40 procent van de opleidingen waren er studenten die geen reguliere beroepspraktijkvormingsplek hadden. De kans dat een student een stage volgde volgens het onderwijsprogramma, bij een erkend leerbedrijf en binnen de sector van de opleiding, was sterk afhankelijk van de sector waarin de student een opleiding volgde. Studenten techniek hadden veel vaker een reguliere stage dan studenten in de zorg. Wanneer studenten geen stageplek hadden, zochten onderwijsteams oplossingen in de vorm van vervangende opdrachten op school, het verplaatsen van de bpv naar een later moment in de opleiding of bemiddelen bij het zoeken naar een alternatieve bpv-plaats. Hierbij werd het netwerk met bedrijven en instanties benut en ook de geboden ruimte in de service-documenten van het ministerie van OCW, bijvoorbeeld om flexibeler om te gaan met urennormen. Al met al vond zowel een vijfde van de docententeams als een vijfde van de teamleiders de kwaliteit van de stages lager dan vóór corona. Met name omdat studenten minder routine opdeden, minder werkprocessen oefenden, minder begeleiding kregen en/of minder leerden

Vraag aan docententeams: wat vinden jullie van de kwaliteit van de bpv in vergelijking met eerdere jaren?

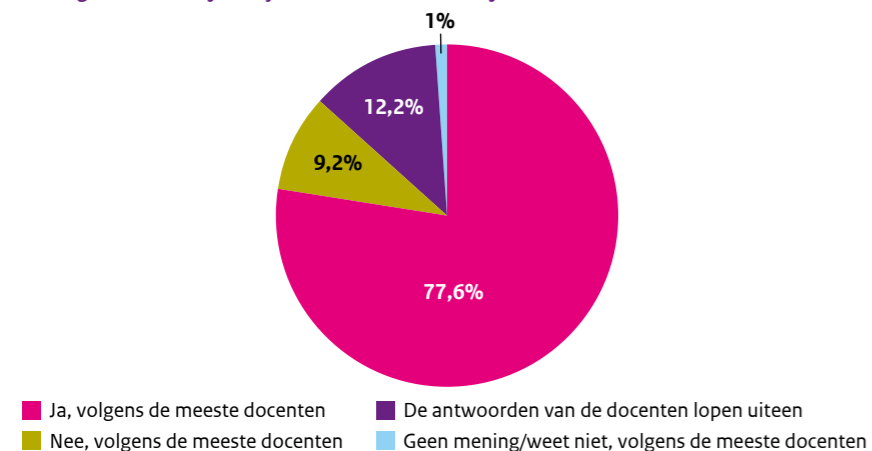
Figuur 4. Gebaseerd op 97 gesprekken met gemiddeld vier docenten uit het team. De sector landbouw is niet in de vergelijking opgenomen, vanwege de lagere aantallen. >< = significant hoger/lager dan in de totale groep ($p < .05$).

qua beroepshouding. Uiteraard zagen we verschillen tussen de opleidingen die we onderzochten. Zo hadden docenten

minder zorgen over de kwaliteit van de bpv in de sector techniek dan in de sectoren economie en zorg. [Lees meer](#)

Docenten hebben het moeilijk gehad, ondanks ondersteuning

Vraag aan docententeams: ervaren jullie voldoende steun en aandacht van het management voor jullie functioneren in deze tijd?

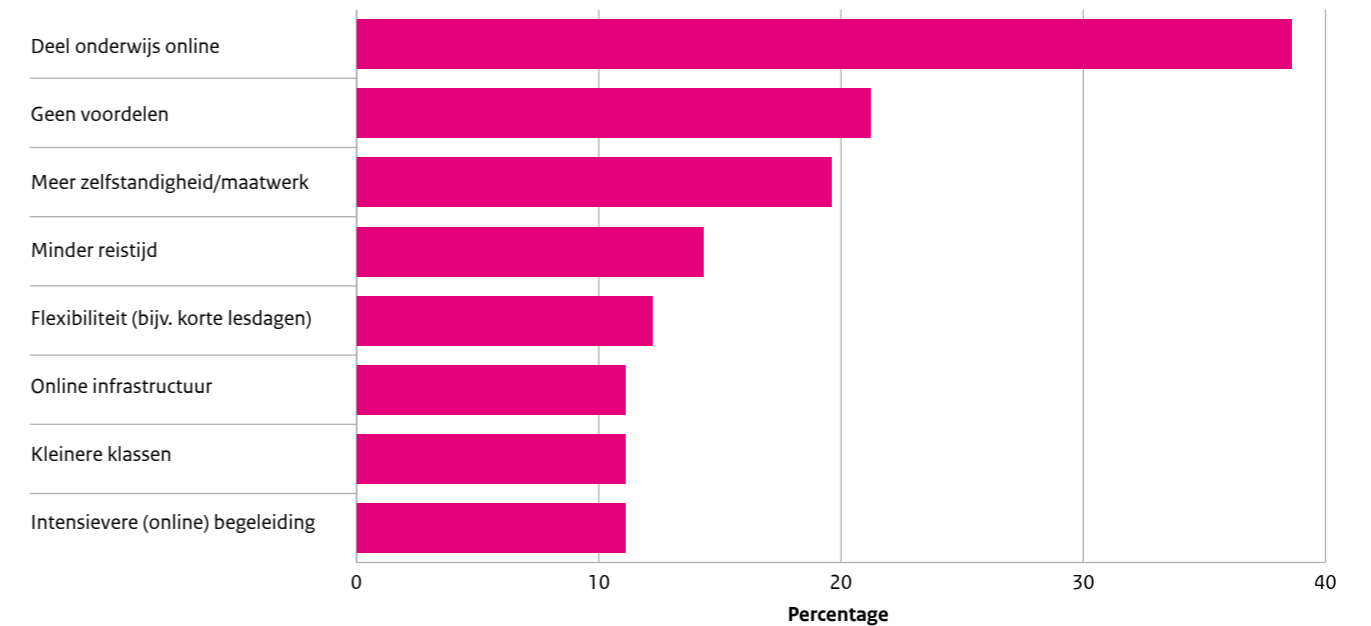

Figuur 5. Gebaseerd op 98 gesprekken met gemiddeld vier docenten uit het team.

Docenten hebben vanaf het begin van de coronacrisis veel thuisgewerkt, online lessen ontworpen en gegeven, en studenten op afstand begeleid, later vaak gecombineerd met fysieke lessen in de '1,5 meter-school'. Niet alleen voor studenten, maar ook voor docenten heeft dit gevolgen gehad voor hun welbevinden. Dat is verslechterd, volgens twee derde van de teamleiders. Wel waardeerden de meeste docenten de ondersteuning vanuit het management in de vorm van gesprekken over hoe het gaat, en faciliteiten en presentjes voor de inzet in de coronaperiode. Als docenten niet tevreden waren over de ondersteuning, misten ze meestal de persoonlijke aandacht voor hun welbevinden. [Lees meer](#)

Terug naar het oude normaal?

Vraag aan studenten: heeft de corona-situatie ook voordelen die moeten blijven als de scholen weer helemaal open gaan? Welke?

Figuur 6. Gebaseerd op 189 gesprekken met gemiddeld vier studenten. Antwoord genoemd door één of meer studenten.

Dat het onderwijs aan mbo-studenten geleden heeft onder de coronacrisis is duidelijk. Studenten en onderwijsteams willen vooral weer terug naar school. De fysieke school is een plek om te leren en elkaar te ontmoeten en dat moet vooral zo blijven. Toch is het de vraag of instellingen na de coronacrisis weer helemaal teruggaan naar het oude normaal. In twee vijfde van de gesprekken die wij voerden met studenten vond één of meer van hen dat een klein gedeelte van de lessen best online mag blijven. Meestal omdat dat minder reistijd en daarmee meer vrije tijd oplevert. Docenten, teamleiders én

besturen zagen vaak ook voordelen in een 'gezonde mix' van fysieke en online lessen. Net als studenten noemden docenten met name praktische voordelen, zoals efficiëntie door het tegelijkertijd lesgeven aan meerdere groepen en het alsnog kunnen laten aansluiten van studenten die ziek zijn. Veel docenten pleitten verder voor behoud van de kleinere klassen en de intensievere persoonlijke begeleiding van studenten. Af en toe een online vergadering levert ook tijdswinst op, net als bpv-gesprekken op afstand. Een deel van de besturen ziet de coronaperiode als een springplank naar meer flexibiliteit en

maatwerk in het onderwijs, bijvoorbeeld qua onderwijstijd en opleidingsvorm. Maar besturen zagen ook uitdagingen: welke verhouding tussen fysieke en online onderwijsactiviteiten is adequaat voor welke doelgroep en wat mag je verwachten van docenten die het online onderwijs niet zien zitten? Tegelijkertijd maakte de flexibiliteit en wendbaarheid die de instellingen de afgelopen periode hebben laten zien hen ook trots. [Lees meer](#)

Colofon

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden vanaf de website van de Inspectie van het Onderwijs.

www.onderwijsinspectie.nl

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

© Inspectie van het Onderwijs | oktober 2021